

columba, quæ ante altare pendebat, et in fine vitæ obtulisse sacrificium, et quamdam partem Eucharistiae reservasse, ut eam in viaticum sumeret. Sunt etiam in Ecclesiasticis historiis multa exempla et miracula, quibus hæc veritas evidenter confirmatur; quale est illud apud Gregorium Turonens., lib. 4 de Gloria mart., cap. 86, de diacono, qui cum portaret pyxidem corpus Domini continentem, hostia consecrata exire visa est, et ab altari volare, quoniam diaconus ille impurus erat, et libidini deditus. Similia videri possunt in Beda, lib. 4 Histor. Anglic., cap. 24; et in vita Bernardi, lib. 4, cap. 41; et alia plura ad hanc veritatem confirmandam afferunt citati auctores, et Claudius, repet. 4, cap. 42. Ultimo probatur ratione, quia hoc sacramentum non consistit in usu, sed habet esse permanens; ergo licet non sumatur, permanebit sacramentum; ergo etiam in eo durabit Christi præsentia, quæ tamdiu durat, quamdiu ipsum sacramentum. Confirmatur congruentiis ad ductis sect. præcedenti, quæ hic fere accommodari possunt omnes; decuit enim ut Ecclesia Christi posset habere sponsum suum secum præsentem, non tantum in figura, ut olim Synagoga, nec aperte et clare, ut beati, sed occulte ac tecte, vere tamen et realiter.

6. Dicendum est tertio, tamdiu conservari Christum præsentem sub speciebus, quamdiu species illæ ita permanent, ut sub eis possit substantia panis vel vini conservari. Hæc conclusio colligitur fere ex omnibus Theologis, et Catholicis scriptoribus, D. Th. in 4, dist. 9, quæst. 4, art. 2, quæstiunc. 4, et infra, quæst. 76, art. 6, quæst. 77, art. 4, quæst. 80, art. 3; Alens., 4 part., quæst. 45, membr. 1, art. 2; Durando, d. 9, quæst. 3, ad 1, et dist. 42, quæst. 3; et ibi Richardo, art. 2, quæst. 2, et dist. 9, art. 4, quæst. 4; et ibi Paludano, q. 4, et dist. 42, q. 5; et ibi Scoto, quæst. 6; Major., quæst. 4; Gabr., quæst. 1, art. 3, dubio 3, et lect. 84 in can.; Capreolo, dist. 43, quæst. 4, art. 3, et recensionibus omnibus. Et in primis, quod corruptis speciebus desinat sub eis esse Christus, nullus dubitat, licet nonnulli id male explicit, ut infra, quæst. 76, videbimus. Et ratio est, quia nec consecrantur, nec habent rationem sacramenti, nisi species panis et vini. Quod vero Christus sit ibi, quamdiu illæ durant, probatur primo ex verbo Christi: *Hoc est corpus meum*; habet enim firmam et stabilem veritatem; ergo quamdiu hoc sensibile, seu contentum sub his speciebus sensibilius, signari

potest, tamdiu vere dicitur esse corpus Christi ex vi et efficacia ejusdem verbi. Unde Cyrill. Alex., epist. ad Colosyr., apud Turrian., lib. 4 pro epistolis Pontificiis, cap. 19: *Insanunt (inquit) qui dicunt, mysticam benedictionem non ita valere ad consecrationem, ut remaneant reliquæ ejus benedictionis in alterum diem; non enim alteratur Christus, neque sanctum ejus corpus mutatur; quin potius virtus benedictionis, et vivifica gratia perpetua est in eo.* Ex quibus verbis plures hujus veritatis confirmationes colligi possunt. Prima est tacta supra, quæst. 63, art. 5, quia species consecratæ, quamdiu durant, consecratæ permanent; ergo continent corpus Christi. Secunda, quia illæ species manent quasi informatæ, et ad significandum determinatae a præcedenti forma; ergo quamdiu durant, significationem retinent, efficaciam et veritatem; ergo retinent corpus Christi. Tertia, quia hæc præsentia, et quasi conjunctio Christi cum speciebus, est veluti quoddam donum gratuitum Dei, quod ex parte Christi aut Dei non auferitur, si in altero extremo non sit mutatio, sicut hac ratione unio hypostatica, vel unio per gratiam, aut gloriam, immutabiles sunt, si ex parte alterius extremi seu hominis non ponatur impedimentum. Quarta, quia Christus, peracta consecratione, permanenter manet sub speciebus; ergo quamdiu manent species, durat præsentia Christi; patet consequentia, quia nulla alia lege vel ratione potest definiri tempus, quo illa præsentia duret; si enim durantibus speciebus recedit Christus, vel hoc facit pro arbitratu, absque ulla certa lege, seu promissione, et hoc esset magnum Ecclesie incommode, alias nunquam possemus esse certi, an duret Christus in hostia consecrata, vel jam recesserit. Si autem in hoc est aliqua certa lex et promissio, nulla certe alia ex cogitari potest certior, et Ecclesie sensui magis consentanea. Ex quibus sequitur primo, errasse hæreticos, asserentes, quando aliquis indigne accedit ad hoc sacramentum, statim Christum recedere, et substantiam panis redire, antequam comedatur; est enim hæc aperta hæresis, et contra Paul., 1 ad Cor. 11, dicentem: *Qui indigne manducat et bibit, etc.*; et in ipsa prima institutione damnata est hæc hæresis, nam in illa manducavit Judas corpus Christi, ut supra diximus ex sanctis Patribus, et plura de hac re dicemus infra, quæst. 80, agentes de usu; legite contra hunc errorem Guitm., lib. 1 de hoc sacramento.

7. Sequitur secundo, falsam esse sententiam eorum, qui dixerunt recedere corpus Christi, si in lumen cadant species, vel si pollutis manibus attingantur, de quibus in sequentibus dicturi sumus latius.

8. *Falsum est, Christum recedere ab hoc sacramento, antequam alterentur, seu corruptantur species.* — Sequitur tertio, errare eos, qui dixerunt, durare Christum sub speciebus, donec sumantur, statim vero, ac sumuntur, recedere, antequam alterentur seu corruptantur; ita docuit Gloss. in cap. Tribus gradibus, de Consecration., dist. 4, et in cap. Non iste, ibi; et indicant Hugo Victor., 1. 2 de Sacram., part. 8, c. 43; et Innoc., 1. 4 de hoc myst., c. 45; sed hi duo auctores explicari quodammodo possunt, ut infra in fin. quæst. 76 dicam; illius vero Glossæ sententia nimis falsa est, et pias aures offendit. Primum est contra mentem omnium Catholicorum, qui, suscipientes Christum, tamdiu existimant illum intra se retinere, quamdiu conversio vel immutatio panis durare potuisse, et ideo diligentius student eo tempore se colligere et oratione vacare. Unde Clem. Papa, epist. 2: *Qui residua corporis, quæ in altari relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendo cibos convenient, ne sanctæ portioni commisceant communem cibum.* Confirmatur ex cap. Si quis, de Consecr., dist. 2, ubi imponitur pena ei, qui propter ebrietatem evomuerit Eucharistiam; unde ex usu Ecclesiæ, si contingat evomi ab infirmo, adoratur et habetur ut verum sacramentum. Praeterea, quia si corpus Christi in pyxide existens, durantibus speciebus, non recedit, cur discedet existens intra hominem, cum hac præcipue de causa ibi permaneat, ut quodammodo cum homine corporaliter et familiariter conjugatur, ut Cyrill., Hilar., et alii Patres loquuntur? Confirmatur, quia alias aperitur via, ut aliquis dicat, Christum revera non ingredi corpora nostra, sed recedere, cum primum species ad os pervenient; quod si hoc est hæreticum, quia Christus dixit, carnem suam manducari, ita illud est omnino falsum, quia sicut cibus, qui manducatur, intrat corpus manducantis, ita in eo manet, donec convertatur. Unde Christus etiam dixit: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, manet in me, et ego in illo.* Denique ante alterationem specierum non succedit ibi alia; ergo non recedit substantia Christi; antecedens patet, quia nec panis reddit ex omnium sententia, ut infra vi-

DISPUTATIO XLVII.

DE EADEM PRÆSENTIA CHRISTI IN HOC SACRAMENTO, QUID SIT.

De hac re pauca dicunt Theologi; eam enim ex professo non disputant, sed attingunt tantum, dum de transubstantiatione disserunt; existimo tamen, non parum lucis posse huic materiae afferri, si exakte, quid hæc præsentia sit, intelligitur, et quomodo ad præsentiam corporis Christi in propria specie comparetur; illud ergo prius in hac disputatione diligenter explicare curabo et inquirere, tam rem, quam modum loquendi, qui ex illa consequitur, declarando; de altera vero comparatione sequentem disputationem instituam.

SECTIO I.

An hæc præsentia sit aliquid reale et intrinsecum corpori Christi, et ab eo aliquo modo distinctum.

1. *Præsentia Christi in Eucharistia est vera res, seu modus realis.* — Omissis opinionibus, quoniam eas in sequentibus attingemus brevius et commodius, dicendum est primo, præsentiam hanc esse rem aliquam veram, seu modum realem in rerum natura existentem. Hanc conclusionem existimo esse certissimam et communem Theologorum, dist. 40 et 41, ubi Scot. distinctius eam attigit, d. 10, q. 4, dist. 44, q. 3, art. 2; et ut probetur, suppono verba Concilii Tridentini, sess. 13, can. 4, definientis Christum esse sub speciebus, vere, realiter ac substantialiter. Quibus verbis intendit docere totam rem, totamque substantiam vere ac proprie existere (ut ita dicam) intra species, et esse intime propinquam, seu indistantem ab illis. Et hoc esse debet fundamentum totius hujus disputationis, et hoc ipsum confirmant omnia, quæ in præcedenti disputatione tractata sunt. Ex hoc ergo concludo primo, Christum esse sic realiter præsentem speciebus, sicut est effectus realis in rerum natura; ergo præsentia ipsa est aliquid reale. Patet consequentia, quia per præsentiam fit formaliter præsens realiter; antecedens patet, tum ex sententiis

Patrum asserentium, esse insigne opus divinitatis omnipotentiae Christum fieri hic praesentem; tum etiam quia si non est realis effectus, nihil erit, nisi fortasse aliqua significatio, vel metaphora. Et confirmatur primo, quia ratione hujus praesentiae vere ac realiter Christus a nobis sumitur, et intra nos existit; sed haec et similia aliquid reale sunt, alioquin incidemus in haeresim Calvini dicentis, sola fide apprehendi. Confirmatur secundo, quia haec praesentia est fundamentum verae relationis realis, propinquitatis et distantiae; Christus enim existens in altari, realiter est nobis propinquior, quam ante consecrationem; ergo necesse est, hanc praesentiam aliquid rei esse.

2. *Hæc præsentia dicit aliquid aliud præter substantiam corporis Christi.* — Dico secundo: haec praesentia realis, præter ipsam substantiam corporis Christi, dicit aliquid intrinsece illam afficiens. Explicatur et probatur, quia corpus Christi esse præsens in hoc sacramento imprimis requirit, ut substantia corpus Christi ibi adsit, et contineatur, quod per se notum est in fide; hoc enim sensu probavimus hactenus Christi praesentiam. Deinde, illum adesse ibi, aliquid est, quod ante consecrationem non erat, et non est denominatio extrinseca in ipso corpore Christi; quia, cum ante consecrationem non esset Christus, nisi tantum in celo, intelligi non potest, ut denuo fiat realiter præsens terræ, et propinquus rebus, a quibus antea distabat, illis non mutatis, per solam extrinsecam denominationem, absque aliquo novo modo reali in ipso corpore Christi. Confirmatur, quia nulla est forma realis extrinseca, a qua possit haec denominatio provenire. Dices: posse sumi a speciebus, absque alio modo inhærente corpori Christi, sicut Verbum divinum denominatur homo, ab humanitate illi unita, sine novo modo in ipso Verbo existente. Respondeo, posse quidem Christi corpus denominari ab speciebus contentum, vel aliquo modo unitum illis, et quodammodo etiam panem sacramentalem; tamen haec denominations supponunt Christum realiter præsentem sub speciebus, quæ præsentia non potest esse tantum denominatio extrinseca ab illis, sed requirit novum modum existendi in ipso corpore; nam ante consecrationem, Christus non erat præsens loco, vel spatio, in quo sunt species, vel speciebus ipsis; et ideo non possunt species tribuere formaliter corpori Christi, ut sit præsens, nisi

ipsum corpus in se aliter se habeat, alioquin manens in solo celo posset denominari extrinsece præsens a speciebus; ut in exemplo adducto, si Verbum divinum ante incarnationem non esset ubique, impossibile fuisset realiter conjungi humanitati in utero beatæ Virginis, nisi prius intelligeremus, accquirere ibi modum præsentiae quo fieret ab humanitate indistans, licet modus unionis nihil illi postea superadderet; nunc autem non indiguit nova præsentia, quia per suam immensitatem est ubique præsens. Alter etiam explicatur, nam si vera esset fictio hereticorum dicentium, Christi humanitatem esse ubique, tunc verissimum esset, non oportere, ut per consecrationem adderetur corpori Christi aliqua præsentia, vel modus intrinsecus, sed sola denominatio, vel unio specierum; ipsa tamen ubiquitas esset realis et intrinsecus modus in ipsa Christi humanitate, nam ratione illius esset veluti diffusa realiter per omnes res, et intime in illis; supposita ergo fidei veritate, quod ante consecrationem humanitas non est ubique, nec realiter intra species, aut indistans ab illis, necesse est, ut haec præsentia, quam per consecrationem acquirit, sit aliquid intrinsece afficiens, aut denominans ipsum corpus Christi.

3. *Est etiam aliquid ex natura rei distinctum ab ipsa substantia Christi.* — Dico tertio: haec præsentia est aliquid ex natura rei distinctum a substantia corporis Christi, et ab omnibus accidentibus, quæ in celo habet. Probatur, quia neque ex vi substantia, neque ex vi omnium illorum accidentium fit realiter præsens, aut indistans a speciebus, illis immutatis manentibus, secundum præsentiam realem seu localem; quod tamen habet ex vi hujus præsentiae. Secundo haec præsentia acquiritur corpori Christi per novam actionem realem; ergo necesse est, ut aliquid addat ex natura rei distinctum. Simile argumentum est, quia haec præsentia potest amitti, integra manente substantia corporis Christi et omnibus accidentibus, quæ habet in celo; et tunc aliquid reale amittitur inhærens corpori Christi; ergo necesse est, esse aliquid ex natura rei distinctum ab iis, quæ manent in illo. Qui enim intelligi potest, unum realiter separari ab alio, et per actionem realem posse illi addi, absque aliqua distinctione, quæ in re ipsa sit? Unde simili argumento concludimus, subsistentiam distinguimus ex natura rei a natura, et unionem humanitatis ab ipsa humanitate, et motum

localem a mobili, et figuram a quantitate, et sic de aliis modis. Una sola superest difficultas, quia hinc sequitur, corpus Christi mutari, cum consecratur, quod D. Thom. et Theologi negare videntur. Sed de hac re propria quæstio est infra instituenda. Nunc breviter dico, non mutari mutatione, qua aliquid desperdat, sed qua aliquid tantum acquirat.

4. *Hæc præsentia solum est modus corporis Christi.* — Dico quarto: haec præsentia non est res omnino realiter distincta a corpore Christi, sed solum modus ejus. Probatur primo, quia non est necessaria alia distinctio, imo neque intelligi potest, rem fieri præsentem præsentia entitativa, per aliam rem a se distinctam, ut, inductione facta in rebus omnibus, facile videri potest. Et ratio non est alia, nisi quia haec præsentia est tam intima, et propria cuiusque rei, ut majorem distinctionem non patiatur; sicut ergo figura properter eamdem causam non potest intelligi realiter distincta a quantitate, ita neque haec præsentia a re præsenti, quia non aliter fit præsens, quam exhibendo seipsam. Deinde ita declaro, quia, ut ex Metaphysica constat, nullum prædicamentum afferit per se entitatem suam, distinctam ab omnibus reliquis, nisi substantia, quantitas, aut qualitas; reliqua autem omnia sunt modi istorum; haec autem præsentia non est substantia, quatenus a substantia corporis distinguitur, ut per se manifestum est; an vero sit modus substancialis, infra dicam; hic enim non refert, quia licet esset hujusmodi, non esset res omnino distincta a substantia, sed modus; quod autem non sit etiam quantitas, per se notum est, nam potius est intellectu difficillimum, quomodo quantitas secum admittat haec præsentiam, ut ex sequentibus constabit. Denique hanc præsentiam non esse qualitatem aliquam constat, et ex effectu formalis ejus, quia solum facit, corpus esse hic, vel alibi; hic autem non est effectus qualitatis; tum præterea quia omnis qualitas, quæcumque illa esse fingatur, est indifferens ad hanc præsentiam, et potest illam mutare, et nunc esse hic et postea alibi, quod repugnat formalis præsentiae, ut sic. Tandem haec præsentia acquiri potest sine alteratione corporis, per solam quasi localem mutationem; non est ergo qualitas, atque adeo neque entitas omnino realiter a corpore distincta, sed tantum modus ejus.

SECTIO II.
Quid propriæ in specie sua, et cujus prædicamenti sit hæc præsentia.

1. *Sunt qui dicunt hunc modum esse substantialiem.* — Prima opinio esse potest, hanc præsentiam revocari ad prædicamentum substantiae, non ut substantiam integrum, neque ut partem, sed ut modum substantiale. Quam opinionem aliqui tribuunt D. Thomæ, eo quod quæstione seq., art. 3 et 4, dixerit, corpus Christi esse hic per modum substantiae, et eodem modo citari potest Concil. Trident., quia dixit, corpus Christi esse hic substantialiter. Et deinde explicari potest, quia corpus Christi fit hic per transubstantiationem; ergo acquirit aliquid substantiale; et non acquirit nisi hunc modum: ergo. Denique corpus Christi succedit hic loco substantiae panis, et supplet vicem ejus, substando accidentibus sine imperfectione; sed hoc totum est munus substantiae; substare enim accidentibus, proprius modus substantiae esse videtur; erit ergo modus substantialis.

2. *Alii esse relationem.* — Secunda sententia esse potest, hanc præsentiam esse relationem; ita significat Scotus, d. 40, q. 4, art. 4, et d. 41, q. 4, art. 1, 2 et 3. Ubi hanc præsentiam vocat respectum extrinsecus advenientem, quem solum dicit fieri in corpore per actionem consecrandi. Sed, ut videbimus, Scotus solum differt in modo loquendi. Alia via tenet hanc sententiam Durand., dist. 41, quæst. 4, ubi dicit, hanc solum esse præsentiam ordinis, et ita illam ponit solum in quadam relatione ordinis corporis Christi ad species, ratione cuius ita se illis exhibet, ut sine sui mutatione possit in illis et per illas, aut ubicumque illæ fuerint, operari; sicut alias dixit, Angelum esse in loco, vel ubique per præsentiam ordinis, aut Christi animam descendisse ad inferos solum per eamdem præsentiam. Præterea Cajet., quæst. 79, art. 6, sentit esse sacramentale corporis Christi, relativum esse; tribui etiam solet hæc opinio Capreol., d. 40, quæst. 4, art. 3, ad 3 Durand. contr. 2 concl., sed immerito, ut videbimus.

3. *Alii esse actionem, qua Christus sustinet species ut per se sint.* — Tertia sententia esse potest, hanc præsentiam esse actionem corporis Christi circa species, quas effective sustinet, ut per se sint; sicut spiritualis sub-

stantia dicitur esse præsens corpori per actionem, vel operationem, quam circa illud exhibet, et ejus præsentia nihil aliud esse videtur, quam ejus actio vel operatio; sic ergo existimari potest in præsenti, quia Christus est præsens speciebus modo indivisibili, et quasi spirituali et angelico, cum non sit modo quantitativo, sed totus in toto, et totus in qualibet parte.

4. *Prima conclusio.* — *Præsentia hæc non est modus substantialis.* — Dicendum est primo hanc præsentiam non addere corpori Christi modum aliquem substantialem, qui ad prædicamentum substantiae revocari possit. Hæc conclusio est communis Scholasticorum, ut existimo; omnes enim fatentur, quicquid est in hoc sacramento, præter substantiam Christi, quod pertinet ad modum existendi hic, esse accidens in corpore Christi. Dicunt vero quidam, esse accidens prædicabile, seu in modo prædicationis, non vero prædicamentale, seu in essentia sua. Hoc autem est contra sensum Theologorum, ut constabit facile legenti eorum scripta, et ex his, quæ tam hic, quam infra disputantes de transubstantiatione afferemus. Et ratione patet, quæ primo sumi potest ex ratione modi substantialis; est enim de ratione hujusmodi, ut ad compositionem, seu ad complementum substantiae intrinsece pertineat, quia si substantia est in suo genere omnino integre completa, et constituta, omnis modus illi adveniens est prorsus extra rationem substantiae, quod potest inductione facta facile suaderi. Unio enim, v. gr., formæ cum materia, modus substantialis est, quia intrinsece concurrit ad compositionem naturæ; subsistentia similiter est modus substantialis, quia intrinsece pertinet ad constitutionem personæ. Unde in humanitate Christi, ut unio esset substantialis modus, necessarium fuit, ut illa mediante fieret alius modus compositionis personæ; et contrario vero extensio, v. gr., localis, et omnis alius modus similis, non est substantialis, quia jam non pertinet ad constitutionem substantiae in suo genere; est ergo illud de necessitate et essentia talis modi. Et ratio est per se nota, quia, nisi modus sit hujusmodi, non est cur magis pertineat ad substantiam, quam omnes modi aliorum prædicamentorum; loquor enim de modo pertinente ad substantiam in facto esse, ut abstineam ab ipso fieri, vel productione substantiali, quam etiam multi vocant substantialem modum. *Quod, si verum est, etiam id habet,*

quatenus aliquo modo constituit substantiam, seu ad illam terminatur. Sed haec disputatio nunc nostra non refert, quia hic modus præsentiae non est fieri substantiae, sed afficit substantiam in facto esse. Quod autem modus sic afficiens substantiam non pertineat aliquo modo ad complementum, ut substantialis esse, probatur, quia corpus Christi tam plene constitutum et integrum substantialiter est in cœlo sine hac præsentia, sicut in sacramento. Item, in nulla alia re sola præsentia pertinet ad complementum substantiae ejus (de rebus creatis loquor) ut patet in præsentia Angeli, et in præsentia, quam corpus Christi habet in cœlo. Denique ipsum nomen præsentiae hoc denotat, quod non constituit rem existentem, sed rem, quæ jam existit, facit præsentem localiter, vel quasi localiter, ut ita dicam. Secundo, probatur conclusio, quia tria possunt intelligi in corpore sub speciebus. Primum est, quod est intime in illis, et realiter indistans ab illis. Et de hoc manifestum est, non posse esse substantialemodum, id est, pertinentem ad prædicamentum substantiae, sicut patet a simili in Angeli, et in quantitate, cujus præsentia non pertinet ad quantitatem, sed ad ubi. Item, quia hæc præsentia, quoad hoc, per mutationem quasi localē mutatur, sine substantiali mutatione, ut statim explicabitur, etiam in corpore Christi, quando in hoc sacramento elevatur, aut circumfertur. Secundum, quod in hoc sacramento intelligitur, est quidam indivisibilis modus existendi corporis Christi, quia est totum in totis, et totum in qualibet parte specierum. Et hoc non magis potest esse modus substantialis, quam præcedens, quia hæc in re non sunt duo, sed tantum conceptu, per modum generice, et specificæ rationis; illa enim ratio præsentiae communis est ad indivisibilem et divisibilem præsentiam; et in corpore Christi, prout hic existit, illa præsentia constituta est in specie præsentiae indivisibilis, quam specificationem infra sum latius explicaturus; si ergo præsentia illius corporis non est substantialis modus, neque talis præsentia substantialis modus erit, sicut in Angeli præsentia indivisibilis, quam habet in loco, non est modus substantialis, tum quia nullo modo constituit substantiam Angeli; tum etiam quia hic modus facile transmutatur, cum tamen Angelus substantialiter immutabilis sit. Unde, ad hoc magis explicandum, advertendum est, duo posse in Angeli considerare. Unum est, esse

substantialiter indivisibilem. Et hic modus est substantialis, et essentialis in Angelo. Alterum est, esse in loco, seu præsentem modo indivisibili. Et hoc est accidentale, et amittit potest, vel mutari per modum localem; sicut e contrario in substantia corporea esse substantialiter extensam in se, est modus substantialis et immutabilis; esse autem extensam in loco, seu in præsentia ad locum, est accidentale; corpus autem Christi in hoc sacramento non participat indivisibilitatem substantialemodum Angeli; nec caret substantiali extensione; hoc enim contradictionem implicat, quia substantialis extensio est de intrinseco conceptu substantiae materialis, ut infra dicam; participat ergo solum modum indivisibilis præsentiae, qui accidentalis est in proprio subiecto, scilicet, in substantia spirituali; ergo multo magis in inferiori, a quo participatur; proprietates enim connatales superiori naturæ non participantur ab inferiori, nisi medio accidente, præsertim si talis proprietas accidentalis sit. Confirmatur, quia etiam quantitas Christi participat hunc modum præsentiae, et tamen non participat modum substantialemodum. Denique hic modus opponitur directe modo existendi in loco divisibiliter, seu accidentaliter; ergo est accidentalis, sicut ille, sunt enim ejusdem ordinis.

5. Tertio considerari potest in corpore Christi modus unionis ad species sacramentales. Et hic videri posset substantialis, sicut in anima rationali informante corpus, quamvis præsentia ipsa quasi localis non sit modus substantialis, tamen modus unionis ad corpus est substantialis. Sed neque hoc dici potest in præsentia, tum quia in corpore Christi revera nullus est talis modus unionis, qui sit aliquid in ipso, præter præsentiam, et actionem, per quam talis præsentia fit, quæ non potest magis esse substantialis, quam ipsa præsentia; tum præterea quia, etiam si admitteremus talem modum unionis, ille non potest esse substantialis; utrumque vero ostendam sectione sequenti. Nec D. Thom. in 1 sent. citatus huic contradicit assertioni; aliud est enim, Christum esse hic per modum substantiae, aliud est, esse per substantialemodum; hoc enim posterius est falsum, ut ostensum est; prius tamen est verum; tantum enim significat, modum illum, quamvis accidentalis sit, esse tamen proportionatum substantiae secundum rationem suam, seu afficere illam modo accommodato substantiae ut sic,

non prout natura quantitatis requirit, sicut Angelus est præsens per modum substantiae, non autem per substantialemodum. Et idem dici potest de illo termino, *substantialiter*, quo usum est Concil. Trident., quamvis propria mens Concilii solum fuerit dicere, totam substantiam Christi vere esse hic præsentem. Cætera, quæ in illa prima opinione dicebantur, nullius sunt momenti, ut ex dicens patebit.

6. *Secunda conclusio.* — *Hæc præsentia non est proprie relatio prædicamentalis.* — *Sententia Durandi erronea.* — Dico secundo: hæc præsentia non est proprie relatio prædicamentalis, seu secundum esse; ita docuit Capreol. in 4, dist. 10, q. 1, ad argumenta Aureoli contra 1 conclus., et Cajet. fortasse non contradicit, sed intendit quod in ultima conclusione dicam. Scotus etiam in re non dissentit, sed solum in modo loquendi; ille enim omnes modos absolutos, qui per aliquam habitudinem a nobis explicantur, extrinsecos respectus vocat, ut modum unionis humanitatis cum Verbo, et ubi quantitatis; quibus exemplis hic utitur. Probatur autem conclusio, quia hæc imprimis non potest esse relatio rationis, quia ostensum est, hanc præsentiam esse aliquid reale. Deinde nec potest esse relatio realis, primo, quia est fundamentum relationum realium propinquitatis et distantiae, quæ sine mutatione terminorum resultant in corpore Christi, facta in eo hac præsentia; illa autem nullum habet fundamentum, ex quo resultet, sed potius per se fieri potest propria actione seu mutatione, ut etiam Scotus concedit, et ex sequentibus constabit. Rursus non habet terminum reale, a quo essentialiter pendeat; nam maxime a speciebus; at vero licet de facto destructis his speciebus corpus Christi amittat hanc præsentiam, tamen non est id esse; posset enim Deus, destructis speciebus, immutatum conservare corpus Christi, vel sub aliis speciebus, vel sub nullis; nulla enim repugnativa vel contradictione in hoc intelligitur, sicut videre licet in duabus corporibus, si divina potentia intime sibi invicem præsentia per penetrationem constituentur. Item, in præsentia, quam Angelus habet in cœlo, et in omni alia simili; licet enim, quoad relationem mutuam, quam ego, ad tollendam aequivocationem, voco relationem intimæ propinquitatis, manere non possit unum sine alio, tamen, quoad intrinsecum modum præsentiae, quem res habet, quamdiu non mu-

tatur, seu quem intrinsece requirit, quando mutatur localiter, nunquam una res pendet ab alia, cui est propinqua; ergo hæc præsentia nullam habet proprietatem veræ relationis realis. Et confirmari potest exemplo præsentiae quantitatis, et præsentiae Angelicæ, quæ sine dubio relationes vere dici neutiquam possunt. Neque contra hanc conclusionem aliud in secunda sententia asserbatur, quod responsionem postulet. Quod autem Durandus dicebat de præsentia ordinis, non solum falsum, sed erroneum est, sicut exempla, quæ adducit de descensu ad inferos, per solam præsentiam ordinis, et de ubiquitate Angelorum, erronea sunt, ut ex propriis locis constat. In præsenti vero destruit Durand. veritatem realis præsentiae et realis assumptionis corporis Christi in hoc sacramento, quia illa præsentia ordinis tantum requirit præsentiam secundum virtutem, et efficaciam, non secundum rei entitatem et substantiam. Unde, si corpus Christi, existens tantum in cœlo per essentiam et substantiam suam, haberet sufficienter virtutem applicatam ad operandum in terra, vel in quolibet corpore distante, sine sui mutatione, dicetur illo modo esse præsens omnibus rebus præsentia ordinis; ergo, si tantum hoc modo existit in hoc sacramento, non est verum, esse in eo substantialiter, et revera indistans a speciebus, per entitatem suam, sed satis erit, quod habeat applicatam virtutem; quomodo probabile valde est, esse etiam in baptismo, et in aliis sacramentis, quia ut supra dixi, probabile est, in omnibus, et cum omnibus immediate operari; illa ergo sententia Durandi in hoc sensu hæretica esset; si autem quolibet alio modo eam interpretetur, procedent rationes factæ.

7. *Hæc præsentia non est actio Christi circa species.* — Dico tertio: hec præsentia non est actio aliqua corporis Christi circa species. Probatur, nam interrogo, quænam actio sit; dicunt aliqui, esse actionem, qua Christus elevat species veluti in actu primo, ut sint proximum instrumentum gratiae. Sed hæc tantum sunt voces, quia illa nulla actio est circa species, quia si est actio, aliud operatur; Christus autem nihil operatur in speciebus, quo in actu primo eleventur, quia, ut supra de sacramentis in genere dixi, hæc instrumenta nullam virtutem inherentem recipiunt, quæ sit per modum actus primi; dicuntur ergo species esse elevatae solum, quia præsentem continent Christum, ratione

cujus habent paratum concursum proportionatum ad efficiendam gratiam. Alii dicunt, hanc actionem esse, qua corpus Christi effective sustentat accidentia ut per se sint; et hæc actio est possibilis et probabilis, ut dicam dubio sequenti; tamen est incerta, cum tamen præsentia certissima sit, quod est aliquod indicium, actionem non esse præsentiam ipsam. Deinde certum mihi est, talem actionem non esse necessariam ad præsentiam, quia licet Deus conservet species separatas, medio corpore Christi, tamen posset seipso immediate conservare, corpore Christi immutato manente; hoc enim non repugnat, cum intellectus optime concipiat duas res sibi invicem præsentes, seu intime propinquas, sine mutua actione; ergo signum est, præsentiam non esse actionem. Præterea illa actio, si est, non est subjective in corpore Christi, sed in speciebus; est enim per modum actionis transeuntis, quæ identificatur cum termino; ostendimus autem supra, præsertim hanc esse in ipso corpore Christi; non igitur est actio ab illo fluens. Denique hæc præsentia fit virtute et efficacia verborum; actio autem corporis Christi circa species non fit per actionem verborum, tum quia ad actionem non est alia actio; tum etiam quia prius intelliguntur verba habere suum effectum et terminum suæ actionis, et postea subsequi, si quæ est actio inter corpus et species; actio ergo non est præsentia.

8. *Objectio. — Responsio.* — *Hæc præsentia non est passio aliqua.* — Objicies, quia corpus Christi est hic præsens ratione conversionis panis in ipsum, ut D. Thom. art. sequent. et sæpe alias loquitur; ergo conversio est ratio hujus præsentiae; at vero conversio est actio: ergo. Confirmatur, quia substantia non est præsens alicubi, nisi aut per quantitatem, aut per actionem; sed corpus Christi non est hic præsens, ratione quantitatis, quia non est quantitative: ergo. Respondetur ad argumentum cum Scoto, d. 40, q. 2, conversionem esse veluti viam ad hanc præsentiam, sive per se primo, sive secundario ad illam terminetur, de quo postea; non est tamen ipsa formalis præsentia in facto esse; et argumentum clarum est, quia conversio in instanti transit, præsentia autem permanet. Et hoc argumentum obiter etiam declarat, hanc præsentiam non esse passionem aliquam, in corpore Christi receptam, sed terminum illius actionis, quæ fit circa corpus Christi in hoc sacramento, sive illi actioni proprie respondeat passio,

sive non; et sive sit terminus primarius, sive consequens; præsentia enim ut ex ipsis terminis clarum est, non dicit aliquid consistens in fieri, sed id, quod permanet et factum est. Ad confirmationem absolute respondeo, negando assumptionem; tamen ob majorem claritatem, quando aliqua substantia dicitur esse alicubi, duplex respectus potest importari. Primus, qui solet dici transcendentalis, qui consistit in dicto modo præsentiae, et hoc sensu negavi illud antecedens, quia substantia non per actionem, sed per seipsum et modum sibi intrinsecum est, ubicumque est; sicut quantitas per seipsum et modum suum est, ubi est præsens, quamvis extrinseco corpore non circumscribatur, ut in ultima sphæra videre licet. Alio tamen modo dicitur res esse alicubi, id est, in aliquo corpore extrinseco, quod contingit, vel a quo circumdatur. Et in hoc modo dicitur una res esse in alia, media quantitate; et quando deest quantitas, dicitur metaphorice esse in alia, vel contingere aliam, media actione, et hoc sensu dici posset corpus Christi esse aliquo modo in speciebus per actionem, qua illas sustentat; de qua inferiorius dicemus; nunc enim solum agimus de propria et intrinseca præsentia.

9. *Præsentia hæc reducitur ad prædicamentum Ubi.* — Dico quarto: hæc præsentia est modus realis corporis Christi, qui ad prædicamentum *Ubi* reducitur, quia maximam proportionem habet cum illo modo, quo res est alicubi; ita D. Thom. in 4, d. 40, quæst. 4, art. 3, quæst. 4, ad 4; Capreol. lib. 40, q. 4, art. 3, ad argumenta contra primam conclusionem; Ferrar., 4 contra Gent., cap. 63; et idem supponunt omnes auctores, qui ratione hujus modi, simpliciter dicunt, Christum esse in pluribus locis, Hugo Victor., lib. 2 de Sacram., p. 8, cap. 41; Bonav., d. 44, art. 4, quæst. 4; Durand., quæst. 4; Scot., dist. 4, quæst. 4 et 2; Palud., quæst. 4; Major, q. 4; Gabr., q. 3, et lect. 43 et 46 in can.; Alanus, lib. 4 de Euchar., cap. 38; nec solum Scholastici, sed etiam sancti Patres ita loquuntur, ut videre licet in Chrysost., homil. 24 in 4 ad Cor., homil. 46 ad Hebr., et aliis, quos disput. præced., sect. 4, citavi. Quin etiam favet Concilium Trident., sess. 43, cap. 4, dicens: *Neque hæc inter se repugnant, ut Christus in cœlo assideat, juxta modum existendi naturalem, et ut multis aliis in locis sacramentaliter præsens, sua substantia nobis adsit.* Ratione probatur, primo ex dictis, quia cum hic modus realis sit, oportet ad prædi-